

Advies Klimaatraad Antwerpen: Conceptnota Strategisch Ruimteplan Antwerpen Zitting 9 maart 2022

Van 14 februari 2022 tot en met 14 april 2022 loopt de terinzagelegging van de concept- en kennisgevingsnota van het SRA. In dit kader is de Klimaatraad geïnformeerd en ter consultatie geraadpleegd. De Klimaatraad is gevraagd het SRA door de bril van het Klimaatplan 2030 te bekijken. Het dossier werd geïntroduceerd door middel van een videoboodschap van schepen Annick De Ridder. De projectleider van het studie bureau en de directeur omgeving van de stad hebben het dossier toegelicht middels een presentatie en Q&A.

De Klimaatraad is positief over de gepresenteerde conceptnota van het SRA. Het SRA vormt de basis voor de ruimtelijke vormgeving van het Antwerpen van de toekomst. Het richt zich op drie relevante stedelijke lagen en heeft een duidelijke link met klimaat en leefmilieu.

De Klimaatraad heeft echter ook een aantal suggesties voor het gepresenteerde plan. Het SRA is te zien als het 'moederplan' van alle ruimtelijke plannen en acties en is daarmee van grote invloed op de ruimte die de stad krijgt voor het uitwerken van plannen omtrent klimaatmitigatie en -adaptatie. Adequate integratie van klimaat in het SRA is dan ook van groot belang voor het behalen van de doelstellingen in het Klimaatplan 2030. Over het algemeen is de Klimaatraad van mening dat het SRA zich explicieter zou kunnen en moeten uitspreken over dit thema. De Klimaatraad komt tot een vijftal aanbevelingen.

1. Werk relevante leefbaarheidsambities verder uit op een lager abstractieniveau.

Antwerpen wil de meest leefbare stad zijn en streeft naar een hoge levenskwaliteit voor haar inwoners. Dit is de centrale ambitie van het SRA en dit loopt dan ook als rode draad door de conceptnota heen. De Klimaatraad merkt echter op dat deze ambitie voor sommige deelgebieden op een te hoog abstractieniveau blijft hangen, waardoor het SRA in zijn huidige vorm onvoldoende garantie biedt voor het behalen van deze doelstelling. Uitwerking tot op wijkniveau en op het gebied van mobiliteit vraagt nog om verdere aandacht:

Creëer ook op straat- en wijkniveau actief ruimte voor dat wat belangrijk is. Het SRA ambieert letterlijk de realisatie van "de meest leefbare stad met een hoge levenskwaliteit in sterke wijken". Voor inwoners primeert de belevingskwaliteit van straat en wijk. Ruimtelijke aanpassingen op straat- en wijkniveau hebben de grootste impact op de leefbaarheid van de stad. De Klimaatraad pleit er daarom voor om het SRA ook tot op lager niveau uitspraken te laten doen: hoe zal de ambitie tot op straat- en wijkniveau geborgd worden in het SRA? De conceptnota verwijst naar centraliteiten in functie van nabijheid. Dit sluit aan bij het concept van de 15-minutenstad, het SRA kan hier goed op doorwerken.

Met name **op het vlak van mobiliteit wordt er nog een te hoog abstractieniveau gehanteerd**. De conceptnota doet vooral uitspraken over mobiliteit op niveau Routeplan, Vervoersregio, ontwikkeling van infrastructuur voor openbaar vervoer en multimodaliteit.

Voor de ambitie “leefbare wijken” is dit hoge abstractieniveau niet doeltreffend. Impact en ruimtebeslag van mobiliteitsbeleidskeuzes dienen tot op lager niveau uitgewerkt te worden om te vermijden dat ze conflicteren met de ambities voor vergroening en ontharding. Denk bijvoorbeeld aan vermijden en verminderen van parkeer- en verkeersdruk in de stad om ruimte vrij te maken voor groenblauwe maatregelen en het klimaatrobuust maken van de stad. Ook dient de ambitie voor modal shift in stadsgebied anders te zijn dan de 50/50 die voor de Vervoersregio Antwerpen geldt. In stadsgebied ligt de verhouding eerder 60/40 of 70/30. Vanwege de impact op onder andere ruimte voor infrastructuur, netwerken, multimodale knooppunten, relatie verkeer en openbaar domein en corridors openbaar vervoer is een verdere uitwerking hiervan in het SRA wenselijk.

2. Bied meer ruimte voor de bouw van de stad van morgen.

De Klimaatraad is van mening dat het SRA explicieter en ambitieuzer rekening zou kunnen houden met een aantal toekomstige ontwikkelingen:

Zorg voor **meer functieverweving in de gebouwde omgeving**. Een toekomstgericht kantorenbeleid houdt zoveel mogelijk rekening met verschuivende behoeftes vanuit de maatschappij en de koppeling met mitigatie en adaptatie. Zowel eisen als wensen voor energie-efficiënte gebouwen nemen toe en ook gebouwen kunnen bijdragen aan waterberging en verkoeling. Daarbij zorgt multifunctionaliteit van gebouwen voor een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor toenemend schaarse werkgebieden zoals ambacht en kleine bedrijvigheid en het vermogen om te reageren op verschuivende behoeften. Denk daarbij ook aan de effecten van recente ontwikkelingen: de vraag naar kantoorruimte is plotseling sterk verminderd door de coronacrisis, en verhoogde energieprijzen leiden tot een toenemende behoefte aan goede isolatiewaarden. Trek lessen uit deze abrupte verschuiving in ruimtevraag en zorg voor flexibiliteit in gebouwfuncties.

Stuur zoveel mogelijk op **toekomstbestendige inrichtingsplannen**: niet alleen voor wonen, maar ook voor werken is een gezond, groen en duurzaam leefklimaat steeds meer een must. Voldoende groenruimte is dus overall belangrijk, maar ook multimodale bereikbaarheid, hittecomfort en voorzieningen in de buurt.

Denk na over hoe de circulaire stad haar ruimte anders gebruikt. Het SRA kijkt door naar 2040 en binnen een dermate verre tijdshorizon hoort circulariteit thuis. Een circulaire economie heeft een ruimtelijke impact door o.a. de toe- en afname en verplaatsing van verschillende soorten van (tijdelijke) opslag en goederenstromen. Vice versa is een vorm van flexibiliteit in het ruimtelijk beleid van groot belang om toekomstige circulaire ambities te laten slagen. Onder meer in relatie tot de sleutelkwestie “bedrijvigheid” kan dit meer expliciet terugkomen in het SRA en de drie stedelijke lagen.

Een blijvende **nadruk op het behoud en de kwalitatieve ontwikkeling van open ruimte is noodzakelijk**. Voor de vrijwaring en ontwikkeling van de open ruimte en het veerkrachtig landschap is het belangrijk dat hiervoor een sterke regisseursrol wordt opgenomen. Dit past binnen de opdracht van de stadsbouwmeester, die niet enkel de architecturale maar ook de

stedenbouwkundige kwaliteitsbewaking in zijn opdracht heeft en bijgevolg goed geplaatst is om een geïntegreerde benadering hiervoor uit te werken.

3. Koppel scherpe doelstellingen aan het SRA: zorg dat vanaf het begin duidelijk is hoe succes bepaald en gemeten wordt.

Elk open eind laat ruimte over voor het potentieel afzwakken van ambities bij het verder uitwerken van beleidskaders en acties. De Klimaatraad is zich ervan bewust dat het SRA draait om hogere, strategische doelstellingen meer dan om de concrete acties, maar het dient in de verdere uitwerking aandacht te besteden aan het bieden van de juiste handvatten en richting. De doorvertaling naar concrete acties en win-win's tussen ruimtelijke ordening en klimaat kan sterker. Zorg daarom voor optimale borging van ambities bij doorvertaling van het plan naar beleidskaders en concrete acties, door ten minste (a) nu ook zoveel mogelijk kwantitatief een nulmeting te doen, (b) een scherpere uitwerking van doelstellingen in het plan op te nemen. Op deze manier kan vervolgens ook (c) gestuurd worden op mogelijkheden om later ook succes te kunnen meten. Doelstellingen en richtlijnen zijn momenteel (te) beperkt uitgewerkt voor bijvoorbeeld de volgende onderwerpen:

- vergroening, verblauwing, open ruimte en ontharding;
- nieuwbouw en verregaande renovatie van gebouwen;
- inpassing van essentiële energie-infrastructuur (bijvoorbeeld warmtenetten en elektriciteitsnetverzwaring, maar ook piek-/back-upcentrales en verdeelstations), en
- inclusiviteit: segregatie vermijden tussen toekomstgerichte wijken en achterstallige wijken.

Dit advies van de Klimaatraad raakt bovendien de geplande milieu-impactschatting van het SRA. De Klimaatraad stelt voor om juist niet enkel kwalitatief te valideren, maar om milieu- en klimaatimpact toch zoveel mogelijk kwantitatief te valideren. Dit is belangrijk om een vinger aan de pols te kunnen houden.

4. Reik meer tools aan voor het maken van afwegingskaders.

Een goed ruimteplan biedt handvatten voor het maken van afwegingen. Ruimtelijke inpassing van onder andere vergroening, nieuwbouw en infrastructuur gaat in de toekomst steeds meer met elkaar in concurrentie treden. Het is dan ook van belang dat het SRA meer tools aanreikt voor het maken van deze afwegingen. De doelstellingen concretiseren biedt een mogelijke basis, maar dit dient aangevuld te worden met duidelijke richtlijnen voor de uitwerking van afwegingskaders. Het SRA zou alvast kunnen voorsorteren op keuzes zoals met wie de afweging gemaakt wordt en waar het mandaat ligt om te besluiten.

Met name rondom de (energie)renovatieopdracht is veel behoefte aan afwegingskaders. Het in de conceptnota genoemde aandeel van 43% woningen met een lage woonkwaliteit is schokkend en benadrukt dat het SRA aandacht zou moeten besteden aan een strategie voor renovatie. Belangrijke keuzes waarvoor afwegingskaders nodig zullen zijn:

- een onthardingsbalans op projectniveau;
- de keuze tussen renovatie of sloop/nieuwbouw – dit heeft effect op de ruimtelijke inrichting;
- de afweging van aanpak: nadruk op individueel of juist op collectief niveau;
- systemisch energetische aspecten (bijvoorbeeld energie-infrastructuur) ten opzichte van de beschikbare ruimte, en
- bodembenutting (bijvoorbeeld waterberging) ten opzichte van beschikbare ruimte.

5. Houd rekening met de verbinding met en aansluiting bij bestaande projecten.

Voor ruimtelijk beleid is het van bijzonder belang om onduurzame lock-ins zoveel mogelijk te voorkomen. Het SRA is een instrument om dit te doen, maar de vraag is wat het betekent voor bestaande projecten. De Klimaatraad begrijpt dat bestaande projecten in een vergevorderd stadium niet zomaar bijgestuurd kunnen worden, maar ziet wel de relevantie van het bijsturen van bestaande projecten waar mogelijk. Het SRA vervangt het in 2006 goedgekeurde s-RSA, welke inmiddels verouderd is. Met name het thema klimaat speelde destijds minder. Er zijn in de periode erna Klimaatplannen opgesteld, welke daardoor in het voorgaande ruimteplan niet vertegenwoordigd zijn geweest. De vernieuwde doelstellingen en richtlijnen zoals zij zullen worden opgenomen in het SRA kunnen daarom botsen met diverse bestaande projecten en situaties. De Klimaatraad pleit voor de mogelijkheid om deze reeds gestarte uitvoeringen bij te sturen, of bij onvoldoende mogelijkheid hiervoor ten minste ruimte te geven aan compenserende maatregelen.